

Emil Puže: Sabotaža

1. Poreklo sabotaže

Poreklo sabotaže – Rani oblici – Balzak o sabotaži – Engleski »Go Canny« – Loše nadnice, loš rad – Novi horizonti – Panika među gazdama – Impresivna deklaracija – Epholana diskusija na Kongresu C.G.T-a – Trijumfalni prijem sabotaže u Francuskoj

Do pre petnaest godina¹[Tekst je objavljen 1913. godine (Prim. CLS)] sabotaža je bila samo reč iz uličnog žargona, koja nije stvarno značila »praviti drvene kloppe« kao što bi se to moglo pretpostaviti iz porekla reči *sabot*,²[Na francuskom "sabot" znači drvena klopma (Prim. engleskog prevodioca)] već raditi nespretno, trapavo, bučno kao da neko hoda u klompama.

U međuvremenu reč je dobila novo značenje, sabotaža je postala novo oružje klasnog rata i na kongresu Generalne konfederacije rada³[C.G.T. – Confederation Generale du Travail (Prim. CLS)] u Tuluzu 1897. definitivno je postala deo sindikalnog arsenala. U početku, radništvo nije imalo mnogo simpatija za sabotažu – neki su bili i sumnjičavi, prekorevajući je ne samo zbog njenog skromnog porekla, nego i zbog navodne nemoralnosti.

Pa ipak, uprkos svim predrasudama, koje su se graničile sa neprijateljstvom, sabotaža se polako ali sigurno raširila po celom svetu. Sada je to, sa stanovišta radništva, potpuno legitimna metoda.

Štaviše, obezbedila je sebi ulazak u *Larus*⁴[(Larousse) standardna enciklopedija francuskog jezika.] i nema sumnje da će i sama Akademija (ako sama sebe ne »sabotira« pre nego što dođe do slova »s« svog rečnika) morati da se pokloni pred sabotažom, otvoriti svoje stranice za nju i zvanično je inicirati u jezik.

Naravno, bilo bi pogrešno verovati da je radništvo oklevalo da primeni sabotažu sve dok ovo novo oružje u borbi među klasama nije zvanično blagosiljano od strane kongresa Konfederacije.

Kao oblik otpora, sabotaža je stara koliko i samo eksploatisanje ljudi.

Od dana kada je prvi gospodar prvi put došao u situaciju da profitira od tuđeg rada – baš od tog dana – eksploatisani radnik je instinktivno pokušavao da pruži svom gospodaru manje nego što je ovaj zahtevao. U tom smislu eksploatisani su nesvesno sabotirali svoje gospodare, indirektno ukazujući na nepomirljivi sukob između rada i kapitala.

Ovu neizbežnu posledicu klasnog sukoba je pre osamdeset godina obelodanio Balzak u delu *Banka Nisenžen (La Maison Nucingen)*, u vezi sa neredima u Lionu 1831. godine. Ostavio nam je jasnu i oštru definiciju sabotaže:

»Dosta je rečeno«, piše Balzak, »o lionskom ustanku i Republici ubijenoj na ulici, ali niko nije rekao istinu. Republika je zgrabila pokret kao što pobunjenik grabi pušku. Privreda Liona nije spremna da rizikuje – ne proizvodi ni kilogram svile ako nije naručeno ili blagovremeno plaćeno. Kada je potražnja niska – radnik gladije; kada radi – ima dovoljno tek za puko preživljavanje. Veslači na galijama su bili srećniji.

Nakon julske revolucije, beda je bila tolika da je radništvo istaklo zastavu sa parolom: 'Hleb ili smrt!' – tu poruku je vlada trebalo da ozbiljno razmotri. Umesto toga, Lion je hteo da gradi pozorišta da bi postao glavni grad – zbog toga se novac trošio bez ikakve mere.

Republikanci su kroz narastajuću bedu nanjušili nadolazeći ustanak, i organizovali su prelce⁵[Radnike u industriji prerade svile (Prim. CLS)] koji su vodili dvostruku bitku. Lion je trajao tri dana, nakon čega je red prevagnuo ponovo, i prosjak

se vratio u svoju štenaru.

Razvivši do tada svilu iz čaura u konce, prelac je odbacio poštenje i počeo da nauljuje prste. Naravno, vrlo pedantno je isporučio tačnu količinu – ali je svila bila potpuno umrljana uljem, a tržište je bilo poplavljeno lošom robom, što je moglo da dovede do kraha Liona i gubitak znatnog udela u francuskoj trgovini.«

Balzak je dobro pazio da pokaže sabotažu prelaca kao odmazdu žrtava. Jer, stavljanjem ulja u vretena oni su samo vratili milo za drago bezdušnim gazdama koji su im za jelo obećali bajonete umesto hleba, i koji su tako rado ispunili svoje obećanje.

Zaista, nije li posledica sabotaže jednaka posledicama pretrpljene nepravde?

Nije li u korenu i razlozima svake sabotaže oslikana kapitalistička eksploatacija, koja tako često doseže do okrutnosti?

I ova reakcija protiv eksploatacije, na koji god način da se manifestuje – nije li i ona pokazatelj ili akcija otpora? Time se vraćamo na tvrdnju da je sabotaža stara koliko i sama eksploatacija.

Takođe, ne treba misliti ni da je sabotaža izmišljotina pariskog radništva. Zapravo, teorija sabotaže je uvezena iz Engleske, i dugo je tamo praktikovana pod nazivom »Go Cannie« – škotski izraz koji u bukvalnom prevodu znači »Samo polako«.

Ubeljiv primer efikasnosti metode »samo polako« naveo je list *The Social Museum*:

»U Glazgovu su 1889. godine lučki radnici stupili u štrajk tražeći povećanje plate za dva centa po satu.

Poslodavci i rukovodioci su glatko odbili njihove zahteve i uz veliki trošak su doveli veliki broj seljaka da zamene

štrajkače, zaključujući da će radnici morati da odustanu od borbe i vrate se na posao pod starim uslovima.

Neposredno pre nastavka rada generalni sekretar je okupio radnike i rekao: 'Momci, danas morate da se vratite na posao, sa nadnicama istim kao ranije.'

Poslodavci su stalno ponavljali svoje potpuno zadovoljstvo radom seljaka koji su dovedeni prethodnih nedelja. Videli smo ih kako rade, i više nego dobro znamo koliko zadovoljava njihov rad – videli smo da ne mogu ni da održavaju ravnotežu na mostovima, i videli smo kako im u more ispada polovina robe koju su ukrcavali i iskrcavali. Ukratko, videli smo da ni dvojica takvih ne mogu da rade posao kao jedan od nas. Pa ipak, gazde su rekle da su zadovoljne njihovim radom, zato nam ostaje samo jedno: dajmo im isti takav rad. Radite zato kao što seljaci rade – njihova ih je nesposobnost dovodila čak do toga da padaju u vodu, ali vi to ne morate da radite, naravno.«

Ove instrukcije su savesno sprovedene, pa su radnici u praksi primenili »samo polako« teoriju. Nakon nekoliko dana, poslodavci su pozvali generalnog sekretara lučkih radnika, molivši ga da nagovori radnike da rade kao pre, izjavljujući da su spremni da daju povišicu od dva centa.

Pređimo sa praktičnog na teorijski primer. Pogledajmo nekoliko stranica jednog engleskog pamfleta izdatog 1895. u cilju popularisanja metode »samo polako«:

»Ako hoćeš da kupiš šešir koji vredi 2 funte, moraš da platiš 2 funte. Ako hoćeš da potrošiš samo 1.5 funti, moraš da se zadovoljiš slabijim kvalitetom. Šešir je roba. Ako hoćeš da kupiš pola tuceta košulja po 50 centi, moraš da platiš 3 funte. Ako hoćeš da potrošiš samo 2.5 funti, onda možeš da dobiješ samo pet košulja.

Gazde tvrde da su rad i veština samo roba, baš kao i šeširi i košulje.

Dobro onda – odgovaramo – držaćemo vas za reč. Ako su rad i veština roba, onda njihovi vlasnici imaju pravo da ih prodaju kao što šeširdžija prodaje šešire i krojač košulje. Ove zanatlije daju određenu vrednost u zamenu za jednaku vrednost. Za nižu cenu imaćete ili lošiju robu ili manju količinu robe. Dajte radniku poštenu platu, i on će vam dati svoj najbolji rad uz maksimalnu veštinu.

Sa druge strane, dajte radniku nedovoljnu nadnicu i gubite pravo da zahtevate od njega da radi najbolje što može, baš kao kad biste za jednu funtu tražili šešir vredan dve.«

»Samo polako« metoda predstavlja sistematsku primenu formule: »Loše nadnice – loš rad«. I ne samo to, iz ove formule se proizilaze, kao logična posledica, mnoge akcije i odlučnost proleterijata u sukobu sa kapitalistima.

Ovoj taktici, danas već široko rasprostranjenoj u Engleskoj, gde su je zagovarale i praktikovale radničke organizacije, nije trebalo dugo da pređe Kanal i pusti korene i u Francuskoj – kao što joj neće trebati mnogo da pređe Alpe i proširi se iz Francuske u Italiju. Stoga, ubrzo nakon 1889. možemo da uočimo njene prve sporadične pojave u Francuskoj.

Nacionalni savez železničara je u to vreme bio angažovan u kampanji protiv zakona o železnici Merlina Trarijea (Merlin Trarieux), koji je za cilj imao oduzimanje železničkim radnicima prava na udruživanje.

Raspravljalo se o mogućnosti odgovaranja generalnim štrajkom ako bi ovaj zakon bio usvojen. Gerar (Guerard), sekretar Saveza železničara, održao je odlučan i precizan govor. Naglasio je da se železničari neće ustezati da primene sva sredstva da bi odbranili svoju sindikalnu slobodu, i napravio aluziju na domišljatu i jeftinu metodu borbe:

»S određenim sastojkom, vrednim dva centa, iskorišćenim na jedan poseban način« – rekao je – »železničarima će biti lako da dovedu lokomotive u takvo stanje da njihovo korišćenje

postane nemoguće.«

Ova jasna i odvažna izjava, koja je otvarala nova nepredviđena polja borbe, izazvala je strahovito urlanje i ozbiljno komešanje u redovima poslodavaca i vlade, koji su već predviđali – ne bez straha – posledice generalnog štrajka železničkih radnika.

Međutim, iako je Gerarovim govorom pitanje sabotaže bilo otvoreno postavljeno, ne treba misliti da sabotaža do tada još nije korišćena u Francuskoj.

Da bi se to dokazalo, dovoljno je setiti se tipičnog primera »trika« koji je postao poznat u telegrafskim centrima. Nešto pre 1881. godine, operatori centralne kancelarije – nezadovoljni visinom plate za prekovremeni noćni rad – poslali su peticiju tadašnjem ministru pošte i telegrafa, M. Košeriju (M. Cochery), tražeći deset franaka umesto pet, koliko su tada bili plaćeni za rad od šest sati popodne do sedam ujutru. Uzalud su čekali nekoliko dana na odgovor iz administracije, i pošto su bili obavješteni da odgovor neće ni stići, među njima su počeli da se šire odlučnost i bes.

Pošto štrajk nije bio moguć, pribegli su triku.

Jednog lepog jutra, sve telegrafske linije u Parizu su bile presečene.⁶[Telefoni još nisu bili instalirani (Prim. engleskog prevodioca)] To je trajalo četiri ili pet dana.

Viši krugovi administracije, s inženjerima i brojnim ekipama poslovođa i tehničara, upali su u centralnu kancelariju da izvrše detaljnu inspekciju svakog aparata, baterijske žice, itd, od ulaznih vrata pa sve do podruma, ali – začudo – nisu uspeli da otkriju razlog problema.

Pet dana nakon ovog nezaboravnog i čudesnog »nesrećnog slučaja«, poruka iz administracije obavestila je operatere da će od tog dana noćna služba biti plaćena deset franaka umesto pet.

Ništa više nisu tražili. »Sledećeg dana su sve linije ponovo zujale kao pokrenute magijom. Autor ovog čudesnog trika nikad nije pronađen od strane administracije koja, ako je i pogodila motiv, nije bila sposobna da otkrije sredstva kojim je izvršen.«⁷[Le Travailleur des P.P.T., sept., 1896.]

Kocka je time bačena.

»Sabotaža«, koja je do tada bila primenjivana nesvesno i instinktivno od strane radništva, uz popularno ime koje i danas nosi, 1895. dobija teorijski blagoslov, i zauzima bitno mesto među sredstvima klasne borbe – priznata, potvrđena, zagovarana i praktikovana od strane radničkih udruženja.

Godine 1897. Kongres Konfederacije je držan u Tuluzu. Prefekt senske oblasti je odbio da delegatima Saveza opštinskih radnika dopusti odsustvo koje su tražili kako bi prisustvovali Kongresu. Ujedinjeni savezi Sene su opravdano protestovali, smatrajući ovu zabranu otvorenim napadom na pravo na radničko organizovanje.

Tokom zasedanja Kongresa tražena je smena Prefekta, i momentalno i jednoglasno izglasana je osuda njegovog čina. Jedan od delegata⁸[Taj delegat je bio upravo Emil Puže (Prim. engleskog prevodioca)] je primetio da se Prefekt nimalo neće zabrinuti zbog ove osude i protesta radnika, dodavši:

»Umesto protestovanja, bolje bi bilo pribeći akciji. Umesto da povijamo glave pred naređenjima i zabranama vladajuće klase, bilo bi mnogo efektnije da uzvratimo. Zašto ne bismo na šamar odgovorili udarcem?«

Emil Puže je dodao da su njegove opaske izvučene iz taktike borbe koju će Kongres uskoro biti pozvan da izglasa. S tim u vezi naveo je s kakvim je emocijama i strahom kapitalistički svet bio pogođen kada je drug Gerar objavio da će smešna suma od dva centa, pametno utrošena, biti dovoljna železničkim radnicima da izbace iz funkcije ceo voz, pokretan moćnim

mašinama, te je zaključio sledećim predlogom:

»Kongres, smatrajući izlišnim bilo kakvo okrivljivanje vlade, koja prosto vrši svoje prirodne funkcije, poziva opštinske radnike da izazovu sto hiljada franaka vrednu štetu službi, kako bi nagradili Prefekta za njegovu zabranu.«

Ovo Pužeovo izlaganje je eksplodiralo kao bomba. Prvo je zavlдалo ogromno zaprepašćenje među samim delegatima, koji nisu odmah shvatili odlučno, neustrašivo i izazivajuće značenje predloga – a potom su mnogi i protestovali. Rezolucija je odbijena jer je bila tako kratka i jasna, to je sahranilo predlog.

Ali, šta ima veze? Predlog je postigao svoj cilj; pažnja Kongresa skrenuta je ka ovom pitanju, diskusija je otvorena i stavovi su se formirali i izoštrili.

Usled toga, izveštaj Komiteta o bojkotu i sabotaži, podnet Skupštini nekoliko dana kasnije, dočekan je s velikim i ohrabrujućim odobravanjem.

U pomenutom izveštaju, nakon definisanja i objašnjavanja sabotaže, Komitet je pisao: »Radnici su do sada već potvrdili svoje revolucionarne stavove, ali su najveći deo vremena ostali u čisto teorijskoj sferi. Radili su na širenju ideje opšte emancipacije i stvarali su plan za buduće društvo iz kojeg će biti eliminisana eksploatacija. Ali, uz ovu edukativnu i definitivno neophodnu propagandu, zašto ništa nije učinjeno u smislu odbrane od napada kapitalista, da bi se radnicima olakšalo breme koje im nameću gazde? Naši sastanci se uvek zaključuju povikom 'Živela socijalna revolucija!' – a ta revolucija je daleko od svoje materijalizacije na bilo koji način. Zaista je za osudu što naš Kongres, iako stalno potvrđuje svoje revolucionarne pozicije, još nije sproveo u praksu bilo kakve revolucionarne akcije i metode. Od revolucionarnih stvari, do sada, prigrlili smo i primenili jedino štrajk – i jedino za štrajkom posežemo. Ovaj Komitet

veruje da postoje i druga sredstva pored štrajka, kojima možemo da matiramo kapitaliste.«

Jedno od tih sredstava je i bojkot – ali je Komitet tvrdio da bojkot nije efikasan protiv gazda. Stoga je bilo neophodno da se nađe nešto drugo. I tu je uskočila sabotaža.

Navodimo iz istog izveštaja da »ova taktika dolazi iz Engleske, gde dobro služi u borbi engleskih radnika protiv njihovih gospodara.«

I, nakon navoda iz pamfleta za popularizaciju »samo polako« metode, koji smo već naveli, Komitet je nastavio:

»Potrebno je definisati pod kojim uslovima predlažemo sabotažu francuskim radnicima, i kako mogu najbolje da je primene u praksi. Svi mi vrlo dobro znamo da gazde uvek biraju trenutke u kojima nam je najteže da se suprotstavimo i tada produbljuju naše ropstvo, smanjuju nadnice i pogoršavaju radne uslove. U uslovima potpune bede i dezorganizovanosti nije moguće organizovati štrajk, tako da radnici najčešće podviju repove i predaju se. Umesto toga, uz sabotažu, više nismo ostavljeni na milost i nemilost gazdama – više nismo gomila nekažnjeno gaženog mesa. Našli smo način na koji možemo da iskažemo svoju muškost i pokažemo svojim ugnjetačima da su čak i oni koji rade najteže poslove ipak ljudi.

Sa druge strane, sabotaža nije tako nova stvar, kao što se čini na prvi pogled.

Od nastanka sveta radnici su je individualno primenjivali, uprkos nedostatku metoda. Instinktivno su usporavali proizvodnju kad god bi poslodavci povećali svoje zahteve. Čak i bez svesti o tome, svaki je radnik više-manje realizovao osnovno geslo sabotaže: 'Za loše nadnice, loš rad'. U mnogim industrijama je došlo do prelaza sa dnevne nadnice na plaćanje u odnosu na učinak, a ta promena se zapravo desila baš zbog sabotaže. Ako je ova taktika već donela praktične rezultate, zašto ne bi došao dan kada bi postala organizovana pretnja?

Pa opet, ne treba misliti da su se gazde osigurale od sabotaže time što su zamenile rad za dnevnicu plaćanjem po jedinici proizvoda. Ova taktika nikako nije ograničena na rad za dnevnicu – ona može, zapravo, jednako da se primeni i na rad po učinku. Jedino što je u ovom slučaju logika akcije drugačija.

Ukoliko je radnik plaćen po jedinici robe, smanjenje proizvodnje bi, naravno, značilo smanjenje nadnica – usled toga sabotaža mora biti primenjena pre na kvalitet nego na kvantitet proizvoda.

Na ovaj način, radnik ne samo da ne daje poslodavcu efekat rada veći od plate koju dobija, već uz to zadaje udarac i trgovini (potrošačima), što je jedina stvar koja poslodavcu omogućava da neograničeno uvećava svoj kapital – osnovu eksploatacije radničke klase.

Na ovaj način će eksploatator biti prinuđen da kapitulira, i ili ispuni zahteve radnika ili da preda sredstva za proizvodnju u ruke njihovih pravih vlasnika. Dva su slučaja rada po učinku na koje generalno nailazimo: slučaj u kojem se rad izvodi kod kuće, s oruđem koje obezbeđuje sam radnik, i drugi slučaj kada se rad izvodi u prostorijama poslodavca, gde oruđe i mašine pripadaju samom gazdi.

U drugom slučaju, sabotaži proizvoda može da se doda sabotaža sredstava za proizvodnju.

Ovde postaje jasan taj strah koji kapitalisti osećaju na prvi pomen sabotaže.

Neophodno je da kapitalisti znaju da radnik neće poštovati mašinu dok ona ne postane njegov prijatelj, koji će smanjiti fizički rad, umesto da bude – kao danas – neprijatelj koji mu oduzima hleb i skraćuje život.«

U zaključku ovog izveštaja Komitet je predložio Kongresu sledeću rezoluciju:

»Kad god izbije otvoreni konflikt između poslodavaca i radnika, bilo usled povećanih zahteva kapitalista ili zahteva radnika za boljim radnim uslovima ili većim nadnicama, kada bi se štrajk smatrao neefikasnim ili neprimerenim, radnicima se savetuje i preporučuje da primene bojkot i sabotažu – simultano – organizujući svoje akcije u skladu sa pomenutim razmatranjima.«

Skup je iščitavanje ovog izveštaja primio s aplauzom. I više od dozvole – naišao je na očigledno oduševljenje. Svi delegati su bili osvojeni – nije se čuo nijedan glas neslaganja ili prigovor, ili kakvo drugo zapažanje.

Delegat Federacije štamparskih radnika je takođe bio među oduševljenima. Bezrezervno je odobrio predloženu taktiku i dodatno je obrazložio, od toga nam je nažalost ostao samo ovaj šturi izvod iz rada Kongresa:

»Da bi se pobedilo treba koristiti sva raspoloživa sredstva. Mogu da dodam da postoji mnoštvo načina kojima možemo da postignemo naš cilj – jednostavnih za primenu, ako se izvedu oprezno i vešto. Hoću da kažem da ima stvari koje je potrebno učiniti, ali ne i izgovoriti. Razumete me.

Znam da bih, ako bih bio otvoreniji, mogao da budem upitan da li imam pravo da uradim ovo ili ono – ali ako nastavimo da radimo samo ono što nam je dozvoljeno, nikad ništa nećemo postići.

Kada je revolucionarni metod prihvaćen potrebna nam je hrabrost. A kada glava prođe moramo provući i ostatak tela.«

Vatreni aplauz je podvukao govor delegata štamparskih radnika, i nakon nekoliko opaski od strane drugih govornika, sledeći potez je predložen i jednoglasno usvojen:

»Sindikata zaposlenih u trgovini poziva Kongres da usvoji zaključke izveštaja Komiteta o sabotaži, i da ih primeni u prvoj prilici koja se ukaže.«

Ozvaničenje sabotaže nije moglo biti povoljnije. To nije bio trenutni uspeh ili varnica nekog hira, posledica prolaznog entuzijazma, jer jednoglasna odluka s kojom je sabotaža prihvaćena nikada nije povučena.

Na sledećem Kongresu u Renu 1898. ova taktika je, zapravo, ponovo jednoglasno potvrđena.

Među raznim govornicima koji su, tokom debate, podržavali sabotažu, navešćemo mehaničara Lanša (Lanche), danas deputata u Parizu. On je izrazio veliko zadovoljstvo Saveza mehaničara Sene, koje je predstavljao, prihvaćenom rezolucijom na tuluskom Kongresu u korist bojkota i sabotaže.

Delegat Federacije kuvara pogodio je srž problema kada je duhovito predstavio sledeći slučaj sabotaže:

»Kuvari jednog velikog pariskog restorana, usled nekih nesređenih razmirica sa gazdama, ostali su ceo dan na svojim mestima ispred zažarenih peći – ali u špicu, kada su se mušterije gomilale u prostorijama za ručavanje, u loncima se nije našlo ništa osim kamenja koji su se krčkali satima, zajedno sa časovnikom restorana.«

Čini nam se pogodnim da navedemo sledeće odlomke iz izveštaja koji je zaključio diskusiju i koji je bio jednoglasno usvojen:

»Komitet želi da naglasi da sabotaža nije nova taktika. Kapitalisti je praktikuju kad god im se isplati.

Dovoljno je da pomenemo privatne i državne preduzetnike koji nikad ne sprovode svoj deo dogovora da će isporučiti prvoklasnu robu. Pored toga, nisu li smanjenja nadnica, koje gazde s vremena na vreme nameću svojim zaposlenima, upravo sabotaža radničkih stomaka?

Već smo pokazali kako radnik instinktivno odgovara nemilosrdnim kapitalistima smanjenjem proizvodnje, tj. dovođenjem rada u proporciju sa oskudnim nadnicama.

Potrebno je da radnici shvate da sabotaža, da bi postala moćno oružje, mora biti praktikovana metodično i inteligentno.

Najčešće je dovoljno samo pripretiti njome, pa da se postignu korisni rezultati.

Ovaj Kongres ne može da ulazi u detalje njene primene. Ti detalji moraju da slede iz temperamenta i inicijative svakog od vas koji pripada posebnim strukama. Mi jedino možemo da ustanovimo principe, i da poželimo da sabotaža postane standardni deo arsenala klasnog sukoba između proletera i kapitalizma, zajedno sa štrajkom; i da radništvo povećava tendenciju ka individualnoj i kolektivnoj direktnoj akciji, ostvarujući sve veću svest o sopstvenoj ličnosti.«

Treći i poslednji put sabotaža je ušla u vatru Kongresa 1900. godine na sastanku Konfederacije u Parizu.

To je bio buran i problematičan period. Pod uticajem Milrana (Millerand), ministra trgovine, došlo je do skretanja koje je imalo svoje korene u privlačnosti političke moći. Mnogi militanti su bili zavedeni korumpirajućom fascinacijom parlamentarizmom, i nekoliko radničkih organizacija je skrenulo na stranputicu politike »socijalnog mira« koja bi, da je prevagnula, postala fatalna za sindikalistički pokret. Otvorena suprotstavljenost revolucionarnih sindikalista svakog dana je postajala sve izraženija. U okviru ove unutrašnje borbe, diskusija i glasanje o sabotaži bila je začetak njenog ispoljavanja.

Debata je kratko trajala. Nakon nekoliko govornika u korist sabotaže, jedan glas se javio da je osudi. To je bio predsedavajući Kongresa, lično. Rekao je, da nema čast da predsedava, bio bi protiv sabotaže, koju je smatrao preštetnom nego korisnom za radnike i odbojnom za čast mnogih od njih. Da bismo ovu osudu ispravno ocenili, dovoljno je da primetimo da »čast« ovog neokaljanog moraliste nije ugrozilo to što je zahvaljujući dobroj kancelariji Ministra Milrana,

prihvatio unosnu službu u vladi.⁹[Radi se o g. M. Trih-Laplenu (Marcel Treich-Laplène), tadašnjem sekretaru Berze rada (Centralnog saveza) Limoža (Limoges), žestokom sledbeniku Gezda (Jules Guesde), potom postavljenom za Upravnika registra (oblasni činovnik) u Bordou.]

Predsedavajući Komiteta o sabotaži bio je protivnik. Ovako se izrazio:

»Moram da kažem nešto o sabotaži. Biću kratak i jasan. Divim se onima koji imaju hrabrost da sabotiraju eksploatatora. Moram, međutim, da dodam da sam se često podsmevao zabavnim pričama o sabotaži. Ali ja, lično, ne mogu da se usudim da uradim ono što su naši prijatelji često radili.

Zaključak je da – ako ja nemam hrabrosti da izvedem nešto – bio bi kukavičluk da navodim druge na to. I priznajem da se u aktu oštećivanja ili onesposobljavala oruđa ili drugih stvari datih meni na brigu, ne radi o strahu od Boga koji paralizuje moju hrabrost, već o strahu od policije. Stoga, ostavljam na vama sudbinu sabotaže.«

Kongres se, međutim, sabotaži posvetio na drugačiji način od predloženog. Sprovedeno je glasanje, koje je dalo sledeći rezultat:

U korist sabotaže: 117

Protiv: 76

Praznih listića: 2

Jasno završeno glasanje okončalo je period teorijskog sazrevanja sabotaže. Od tada, nesumnjivo prihvaćena, potvrđena i zagovarana, sabotaža više nikad nije ispitivana na radničkim kongresima, zauzevši čvrsto mesto u mnoštvu oružja radničke borbe, smišljenih i korišćenih od strane radnika protiv kapitalizma.

2. Tržište rada

Tržište rada – Kapitalistički trikovi i zahtevi – Potražnja radne snage – Zaraćene strane u stalnom sukobu – Sudar dva sveta – Efekti društvene »kapilarnosti«

Iz svega što smo do sada ukratko rekli, mogli smo da vidimo da je sabotaža, čak i u svojoj engleskoj verziji u vidu »Go Cannie«, izvedena iz kapitalističke koncepcije ljudskog rada, koji se smatra robom.

Svi buržoaski ekonomisti su saglasni u podržavanju ove teorije i jednoglasno tvrde da tržište rada postoji baš kao što postoje i tržišta mesa, žita, ribe, itd. Usred toga, logično je da kapitalisti tretiraju »meso za rad« na isti način kao kad kupuju bilo koju drugu robu ili sirovi materijal – tj. trude se da ga dobiju po što nižoj ceni. Od toga, ako su premise istinite, nema ničeg normalnijeg.

Usled toga se sukobljavamo sa zakonom ponude i potražnje.

Međutim, kapitalisti – što je slabo poznato – ne očekuju da dobiju rad proporcionalan nadnicama koje plaćaju, već naprotiv, mnogo većeg obima, potpuno nezavisno od visine nadnice, zapravo – upravo najviše što radnik može da pruži. Drugim rečima, gazde ne kupuju određenu količinu rada, koja odgovara nadnici koju radnik dobije, već samu radnu snagu, celokupnu snagu radnika: zaista, poslodavac iziskuje celog radnika – telo i krv, čilost i inteligenciju.

Samo, kada iznesu ovaj zahtev, oni zaboravljaju da je radna snaga sastavni deo mislećeg bića, koje poseduje volju i sposobnost da se odupre i reaguje.

Naravno, sve bi išlo fino i glatko za kapitalistički svet da su radnici nesvesni poput gvozdениh i čeličnih mašina koje opslužuju; i da, kao mašine, umesto srca i mozga imaju kotao ili motor.

Ali, nije tako. Radnici znaju kakve im uslove nameće vladajuće

društveno uređenje – a ako im se i podrede, to sigurno ne rade iz zadovoljstva ili odobravanja. Oni znaju da poseduju određenu radnu snagu i, ako moraju da je daju poslodavcu u nekoj količini ili na određeno vreme, trude se da ta količina ili period budu direktno proporcionalni nadnicama koje primaju.

Čak i među najmanje svesnim radnicima, čak i među onima koji nikad ne sumnjaju u pravo poslodavca da ih eksploatiše, postoje naznake otpora ogromnim apetitima kapitalista.

Eksploatatori su prirodno primetili težnju radnika da ekonomiše svojom radnom snagom – i to objašnjava zašto su neki od njih pribegli razvijanju takmičenja i sistema premija da bi stimulisali radnike da ulože veću količinu rada.

Naročito su vlasnici građevinskih preduzeća – u Parizu pre svega – usvojili taj sistem, koji je ipak 1906. potpuno prevaziđen pošto su se građevinski radnici ujedinili u moćni sindikat. Plan je bio da se na svakom gradilištu postavi radnik koji je tajno plaćen više od svojih drugova. On bi se tada trudio više od svih, pa bi ostali morali da prate njegov ritam, da niko ne bi bio potcenjen, nazivan lenštinom, ili otpušten kao nesposoban.

Ovakvo ponašanje pokazuje da radnici imaju gori tretman od mašina.

Zaista, mašine su kupljene uz garanciju da će obavljati određeni posao, u toku određenog vremena, i vlasnici se ne pretvaraju da traže veći trud; pa ipak, kada angažuju radnike, od njih očekuju, kao što smo rekli, maksimum proizvodnih kapaciteta – i u snazi, i u sposobnosti. Ovaj nesklad, koji je osnova odnosa između radnika i gazda, osvetljava fundamentalnu suprotstavljenost interesa ove dve strane – borba klase koja poseduje sredstva za proizvodnju protiv klase koja, nemajući kapital, ne poseduje ništa osim svoje radne snage.

A i na ekonomskom polju, kad god se eksploatisani i

eksploatatori sretnu licem u lice, vidimo neiskorenjiv antagonizam koji ih razdvaja u dve suprotstavljene klase i stoga su njihovi međusobni dogovori uvek nestabilni i kratkotrajni. Između ovih strana, zasigurno, nemoguće je sklopiti dogovor u jasnom i fer smislu te reči. Dogovor pretpostavlja jednakost dogovornih strana i njihovu punu slobodu delovanja – štaviše, situaciju dodatno otežava sastavljanje dve suštinski suprotstavljene strane koje pokušavaju da se dogovore i potpišu nešto zarad pravih interesa obe strane, bilo u sadašnjosti ili budućnosti. Kada radnik ponudi svoju radnu snagu poslodavcu, ove dve strane su daleko od toga da su na istoj nozi po pitanju nezavisnosti i jednakosti.

Radnik, opsednut neophodnošću da osigura sebi hleb – ako već nije u kandžama gladi – ne poseduje neometanu slobodu delovanja kakvu uživa njegov poslodavac. Štaviše, korist koju izvuče time što preda svoju snagu je samo trenutna jer iako obezbeđuje trenutni dobitak – nije teško shvatiti, u zavisnosti od vrste posla koji obavlja, da se izlaže riziku koji može da ugrozi njegovo zdravlje i budućnost.

Zbog toga između radnika i poslodavaca ne može biti nikakvih sporazuma koji zaslužuju naziv dogovora.

Onome što je sporazumno nazvano ugovorom o radu nedostaju specifične bilateralne karakteristike pravog ugovora. Zaista, nalazimo se pred čisto jednostranim ugovorom, koji favorizuje samo jednu stranu; drugim rečima, zaista se radi o ugovoru između lava i jagnjeta, u kome jači (kapitalista) diktira uslove kojima slabiji (radnik) iz nužde mora da se potčini.

Iz ovakvog stanja stvari nužno sledi da su je tržište rada zapravo poprište sukoba dve zaraćene klase koje su u stalnom sukobu. Zato, svi dogovori i svi poslovni odnosi među njima moraju biti nesigurni i kratkog veka, u meri u kojoj su prethodno podriveni variranjem većeg i manjeg otpora sukobljenih strana koje ih sklapaju.

I samo zbog toga između poslodavaca i radnika nikada neće biti čvrstog i trajnog razumevanja, ugovora u pravom i poštenom smislu reči.

Između njih može biti postignuto samo kratkotrajno primirje koje, prekidanjem neprijateljstava s vremena na vreme, uvodi trenutni prekid vatre u neprekidnom ratu među klasama.

Kapital i rad su dva sveta koji se snažno sukobljavaju i sudaraju!

Naravno, može da se desi – i dešava se – neko pređe iz jednog u drugi svet; neki begunci prelaze iz sveta rada u svet kapitala, čak zaboravljajući i odbacujući svoje poreklo, i često zauzimajući mesto među najupornijim braniteljima njihove nove klase.

Međutim, ove sporadične pojave ne umanjuju antagonizam između dve klase; interesi jedne i druge strane su dijametralno suprotni, i ova se suprotstavljenost manifestuje u svemu što predstavlja srž ljudske egzistencije.

3. Moral bogataša i poroci siromaha

Moral bogataša i poroci siromaha – Žoresove (Jaures) autoritativne izjave – Radnička logika – Sentimentalne deklaracije – Srce buržuja je njegov sef – Što više napredujemo, više sabotiramo – Poslednje okretanje

Iz ove suštinske razlike između radničke i kapitalističke klase, čiju smo trajnost utvrdili, prirodno sledi različit moral.

Zaista, bilo bi vrlo čudno da je između radnika i kapitalista različito sve osim njihovih morala. Kako neko može da tvrdi da bi delovanje i ponašanje eksploatisanog radnika trebalo da budu prosuđivani i vrednovani u skladu sa normama njegovog klasnog neprijatelja? To bi jednostavno bilo apsurdno.

Pošto u društvu postoje dve klase, postoje i dva morala:

buržoaski moral i proleterski moral.

»Prirodni ili zoološki moral« – piše Maks Nordo (Max Nordau) – »potvrđuje da je odmor vrhovna vrednost i ne definiše rad kao prijatan i slavan, osim što je neophodan za materijalno postojanje.«

Ali eksploatatori u ovakvom moralu ne nalaze nikakav profit. Njihovi interesi, zapravo, zahtevaju da mase robuju više nego što je potrebno i da proizvode više nego što im treba. Upravo zato što eksploatatori žele da prisvoje višak proizvoda.

Zbog toga su potisnuli prirodni moral i izmislili drugi umesto njega, koji su razvili njihovi filozofi, veličali njihovi demagozi, opevali njihovi pesnici – moral u kojem je besposlenost predstavljena kao izvor svih poroka, a rad kao vrlina.

Nepotrebno je i primetiti da je ovaj moral proizveden za proletersku klasu, jer se bogati – koji ga proklamuju – vrlo dobro paze da mu se ne podrede. Besposlenost nije porok, osim za siromašne. I u ime diktata i mandata ovog specijalnog morala oni moraju neprestano da se znoje, bez ikakvog odmora, u korist svojih gospodara. Sve što usporava proizvodnju, i svaki pristup koji može da umanji profit, okarakterisan je kao nemoralan.

Sa druge strane, sve što može da se okrene u korist gazde veliča se na sav glas. Tako, nikad dosta reči hvale za marljivost u najtežim i najjeftinijim poslovima, ili za najprostiju sitnicu koja čini poštenog radnika; ukratko, za sve ideološke i sentimentalne lance koji čvršće od gvođenog lanca vezuju nadničara za jaram kapitalizma.

Pored toga, da bi dovršili svoj posao porobljavanja, glasno se obraćaju svim ljudskim taštinama. Sve karakteristike dobrog roba se veličaju i uvećavaju, čak su izmislili i moralnu nagradu – medalju ili diplomu radu – za najveselije pregaoce koji su se istakli fleksibilnošću svojom kičme, svojom

hrišćanskom pomirenošću sa sudbinom i svojom vernošću »gazdi«.

Radnička klasa je zatrovana ovim podlim moralom.

Od rođenja do smrti proleter je zatrovan njime. On usisava taj moral – u manje-više veštačkom mleku iz flašice, koje mu suviše često zamenjuje majčinsku dojku. Kasnije su mu zla tog morala ubrizgana u pažljivo odmerenim dozama, i upijanje se nastavlja na hiljade načina dok, pokopan u zajednički grob, proleter napokon ne usni večni san.

Trovanje ovim moralom je najčešće toliko duboko i otporno, da su i ljudi oštrog uma i spretnog i jasnog razmišljanja zaraženi.

To je slučaj i sa deputatom Žoresom koji je, optužujući sabotažu, bio zaražen ovom etikom proizvedenom od strane kapitalizma. Tokom rasprave o sindikalizmu, u francuskom parlamentu 11. maja 1907. godine, izjavio je:

»Ako se govori o pitanju sistematske i metodične propagande u korist sabotaža, rizikujem da me podrže konzervativci, ali ja verujem da to neće daleko dogurati jer sabotaža je odbojna prirodi i težnjama radničke klase.

Sabotaža je pogubna po tehničku veštinu radnika, koja predstavlja njegovo pravo bogatstvo. Upravo zbog toga Sorel (Sorel), teoretičar i metafizičar sindikalizma, izjavljuje da čak i ako se sindikalizmu daju sva moguća sredstva, i dalje postoji jedno koje sam sebi mora da zabrani, a to je ono koje može da omalovaži i ponizi u radniku njegovu profesionalnu vrednost – vrednost koja je ne samo njegovo danas najveće blago, već i njegovo pravo na suverenitet u svetu budućnosti.«

Ova izjava Žoresa, čak i skrivena iza Sorela, je sve što on želi da bude samo ne izraz ekonomske realnosti, nego metafizike.

Gde je u hrišćanskom svetu Žores sreo radnike koji po svojoj

»prirodi i težnjama« lome vrat da bi predali svojim gospodarima svu svoju fizičku i mentalnu energiju, i to uprkos svim apsurdnim, odvratnim i sramnim uslovima koje im kapitalisti nameću i za koje ih vezuju?

Sa druge strane, kako »tehnička vrednost« i veština ovih hipotetičkih radnika može da bude ugrožena kada, shvativši jednog dana da su žrtve neljudske eksploatacije, pokušaju da joj se otrgnu i ne pristanu da podrede svoje mišiće i mozgove neprestanom izrabljivanju? Zašto da rasipaju tu »tehničku vrednost i veštinu koja predstavlja njihovo bogatstvo«? Zašto bi od toga pravili poklon za kapitaliste? Nije li, zaista, logičnije da se – umesto što se žrtvuju kao jaganjci na oltaru kapitalizma – radnici bore i bune i, da što više izvuku iz svojih »tehničkih veština«, i da daju – sve ili deo – tog »pravog bogatstva« po najboljim mogućim uslovima?

Na ova pitanja Žores nije dao nikakve odgovore, ne išavši dublje u problematiku. Ograničio se na deklaracije sentimentalnog tipa, inspirisane moralom eksploatatora, to je reprodukovanje kritika buržoaskih ekonomista upućenih radničkoj klasi zbog njenih ekstravagantnih zahteva i štrajkova, optužujući ih da štete nacionalnoj privredi.

Žoresova linija razmišljanja je zaista istog tipa – sa tom razlikom da umesto udaranjem u patriotsku žicu, pokušava da probudi i podstiče ponos, taštinu i umišljenost uzbuđenih i lakoumnih radnika.

Žoresov argument, štaviše, konačno stiže do nepriznavanja klasne borbe, jer ne uzima u obzir stalni rat između kapitala i rada.

Sad, običan zdrav razum sugeriše da, pošto je gazda neprijatelj radnika, pripremanjem zamke za svog neprijatelja radnik ne čini ništa loše ili nepošteno. To je priznato sredstvo ratovanja, jednako dozvoljeno kao i bitka prsa u prsa.

Usled toga, ni jedan argument izrečen sa stanovišta buržoaskog morala ne može da presuđuje sabotaži, kao što ni jedan od ovih argumenata nema nikakvu težinu ili uticaj na rasuđivanje, poteze, dela, misli i težnje radničke klase.

Ako hoćemo o svim ovim stvarima pravedno da sudimo, ne smemo da koristimo kapitalističku etiku, već da se usmernimo na poštovanje proizvođača, koje se svakog dana uobličava u srcu radničke klase i koje će regenerisati društvene odnose, jer je proleterski moral taj koji će regulisati društvo budućnosti.

Naravno, buržoazija je sabotažom pogođena u srce, tj. – udarena po džepu. Pa opet – i ovo kažemo bez ikakvih uvredljivih namera – dobra stara dama mora da se pomiri s tim i navikne na život u stalnom prisustvu sabotaže. Bilo bi zaista mudro od buržoazije da izvuče najviše što može iz onoga što ne može da spreči ili uguši. Kao što mora da se upozna sa idejom o svom kraju (makar kao vladajuće i posedničke klase), bilo bi dobro da se upozna sa sabotažom, koja danas ima duboke i neuništive korene. Kao harpun – ispaljen u bok kapitalističkog čudovišta, ona će ga rasporediti i proliti mu krv, sve dok se ovaj konačno ne izokrene na leđa.

Već je, a vremenom će biti sve više, opasnija od epidemije kuge – gora, zaista, od bilo koje strašne zarazne bolesti. Po društveno telo kapitalizma postaće opasnija i teža za lečenje nego rak i sifilis po ljudsko telo. Prirodno je da je sabotaža gnjavaža za ovo podlo društvo – ali je neizbežna i fatalna.

Nije potrebno biti veliki prorok da bi se predvidelo da ćemo – što više napredujemo – sve više sabotirati.

4. Probosti zlatni oklop

Probosti zlatni oklop – Kriticism Rokfelera (Rockefeller) – Protiv koga treba izvoditi sabotažu – Udariti na gazdu, nikad na mušteriju – Sabotaža pariskih berberina – Sabotaža proizvođača hrane – Kriminalni zahtevi nekih vlasnika hotela – Sabotaža brbljanjem – Ko će biti kriv: kriminalni poslodavci

ili poštteni radnici?

Na bojnem polju – zvanom tržište rada – neprijatelju treba uzvratiti bar jednako efektnim oružjem. Kapitalista ima zlatni oklop, a radnik koji unapred zna da je ofanzivno i defanzivno inferioran pokušava da mu doskoči korišćenjem raznih veština klasne borbe.

Nemoćan da neprijatelja napadne frontalno, radnik pokušava sa strane, udarajući ga u ahilovu petu: kesu za novac.

Kada se ljudi koji, želeći da odbiju neprijateljsku invaziju, a nemajući dovoljne snage da se suprotstave armijama u otvorenom sukobu, odluče za taktiku gerile i zasede – tada gospodare zadesi borba sramna za velike armije, ali tako strašna i ubitačna da osvajači najčešće odbijaju da u svojim protivnicima prepoznaju ravnopravnu drugu stranu ratnog sukoba.

Ne čudi nas što regularne armije zaziru od gerile, kao što nismo zapanjeni strahom kapitalista pred sabotadžom.

Zaista, sabotadža je u klasnom sukobu isto što i gerila u nacionalnim ratovima. Ona izrasta iz istih osećanja, odgovara i izlazi u susret istim potrebama i ima potpuno iste posledice po svest radnika.

Svako ko zna koliko gerilsko ratovanje razvija individualnu hrabrost, neustrašivost i odvažnost – znaće da isto važi i za sabotadžu. Ona održava radnike uvežbanim, sprečavajući ih da se opuste u pogubnoj lenjosti – a pošto zahteva stalnu, neumornu akciju, prirodno je da razvija inicijativu radnika, da ga uvežbava da radi za sebe, usmeravajući njegovu borbenost.

Ovi i slični kvaliteti radniku su više nego potrebni, jer se prema njemu gazda ponaša kao napadačka armija koja krstari neprijateljskom teritorijom: otimajući, pljačkajući i porobljujući sve što mogu.

Milijarder Rokfeler je kudio ovu kapitalističku sposobnost – iako je, prirodno, i sam stalno praktikuje: »Problem s nekim poslodavcima je«, pisao je američki krez¹⁰ [Krez, kralj Lidije (od 560. do 547. godine stare ere) u grčkoj i persijskoj kulturi njegovo ime je bilo sinonim za bogataša. Otud potiče izraz »Bogat kao Krez«. (Prim. CLS)], »u tome što ne plaćaju prave nadnice. Odatle tendencija radnika da manje rade.«

Ova tendencija smanjenja rada, koju je primetio Rokfeler (koju i sam opravdava prekorevanjem poslodavaca), predstavlja upravo sabotažu, u najjednostavnijem smislu u kojem se predstavlja shvatanjima prosečnog radnika: usporavanje rada.

To možemo da smatramo instinktivnim i prvobitnim oblikom sabotaže.

Upravo je to odlučilo stotinjak radnika 1908. u kompaniji Beford u SAD-u (Indijana) koji su obavešteni da sledi smanjenje plata.

Bez reči, ovi radnici su otišli do obližnje radionice i sečenjem skratili lopate svojih ašova – nakon čega su se vratili na posao, rekavši svojim gazdama: »Male plate, male lopate.« Međutim, ovaj oblik sabotaže odgovara samo radnicima plaćenim po danu rada. Zaista, više je nego očigledno da radnici plaćeni po učinku nemaju interesa u smanjivanju obima proizvodnje, jer bi u tom slučaju upravo oni bili prve žrtve svog pasivnog otpora.

Oni, dakle, moraju da pribegnu drugim sredstvima i njihova pažnja mora da se usmeri na smanjivanje kvaliteta rada, ne količine proizvoda.

U vezi s tim je *Bilten Berze rada Monpeljea* 1. maja 1900. izdao članak čiji je deo glasio:

»Ako ste mašinista, lako ćete s dva centa šmirgl-praha ili čak malo peska zaustaviti mašine i izazvati gubitak vremena i skupe popravke gazdi. Ako radite u kancelariji, nema ničag

lakšeg od uništavanja komada nameštaja tako da vaš gazda ne primeti na prvi pogled. Krojač ne mora dugo da smišlja kako da uništi odelo ili komad odeće; vešti magacioner ili prodavac mogu da načine takve mrlje na odeći i odevnim predmetima, da izazovu prekid u trgovini ili otkaz naručene robe (niko ne zna ko je načinio grešku, a gazda gubi mušterije). Ruka koja radi u polju može povremeno da pogreši svojom motikom ili kosom, ili da zasadi loše seme itd.«

Kao što se vidi iz ovog navoda, sabotaža ima neograničene načine primene. Međutim, kakvi god da su, radnik koji ih praktikuje mora stalno da ima na umu da mu je jedna stvar zabranjena, tj. bilo šta što predstavlja štetu ili gubitak za mušteriju.

Sabotaža mora da bude usmerena na gazdu, bilo smanjenjem proizvodnje, bilo oštećivanjem i izbacivanjem iz upotrebe proizvoda, bilo onesposobljavanjem i paralizovanjem sredstava za proizvodnju – ali mušterija, ponavljamo, nikad ne sme da trpi štetu zbog ovog sukoba koji se vodi isključivo protiv eksploatatora. Primer efikasnosti sabotaže predstavlja njena metodična primena od strane pariskih berberina.

Pošto su tokom nedavnog konflikta obično šamponom prali kosu mušterijama, odlučili su da taj isti šampon primene i na znakove na radnjama svojih gazdi. Ovim sistemom, koji se u pariskom žargonu naziva *badigeonnage* ¹¹[*Badigeonnage* (fr.) – izbeljivanje (Prim. prev.)] izvojevali su ranije zatvaranje berbernica uveče, i nedeljno dan odmora, u skladu sa generalnim pravilom zatvaranja svih radnji u određenom danu u nedelji. ¹²[Ne verujemo da je šamponiranje ili oštećivanje znakova deo sabotaže – da jeste, onda bi čak i lomljenje gazdinog zlatnog časovnika ili sečenje krajeva njegovog kaputa bilo sabotaža. Po našem shvatanju Pužeove definicije, sabotaža je samo usporavanje rada ili privremeno onesposobljavanje sredstava za proizvodnju, i trebalo bi da bude striktno ograničena na to. Nisu li berberini mogli da šišaju sat

vremena, umesto pola sata, ili da koriste skupe tečnosti i parfeme umesto jeftinih, itd? Radnicima ne treba badigeonnage, to ostaje – sifražetkinjama [sifražetkinje su feministkinje koje su se početkom XX veka borile da žene dobiju pravo glasa. (Prim. CLS)]. (Prim. engleskog prevodioca).]

Radnici stalno insistiraju na specifičnom karakteru sabotaže, koji predstavlja nanošenje štete gazdi, nikako mušterijama, ali radnici moraju da se bore protiv lažljivosti kapitalističke štampe koja je uvek spremna da izokrene činjenice i predstavi sabotažu kao opasnost po javnost.

Niko nije zaboravio urnebes izazvan lupetanjem dnevnih novina o nekom hlebu koji je navodno sadržao komadiće stakla.

Sindikalisti su se upirali da objasne da je stavljanje staklene prašine u hleb prosto nedopustivo, glupo i zločinačko, i da pekari ne bi ni pomislili na nešto tako podlo. Pa ipak, i uprkos svim njihovim poricanjima i odbacivanjima ovih podlih laži, članak se urezao u svest javnosti, okrećući protiv pekara javno mnjenje i mnoge ljude kojima je novinsko slovo sveta istina.

Zapravo, u svim fazama štrajka pekara, sabotaža je bila striktno ograničena na oštećivanje radnji, sita i pećnica. Što se tiče hleba, ako je ijedan napravljen a da nije bio jestiv (nepečen ili prepečen, neizmešen, neslan ili bez kvasca, ali nikad s zdrobljenim staklom ili bilo kog drugog neprimerenog sastojka), mušterija nije – niti je mogla – da trpi štetu, već samo gazda pekare.

Zaista bi trebalo smatrati kupce za masu bespomoćnih budala, da bi se pomislilo da bi umesto hleba prihvatili neku nesvarljivu i smrdljivu masu. Ako bi iko iz nepažnje prihvatio takvu veknu, odmah bi je, naravno, vratio i zahtevao jestivu umesto nje.

Zbog toga možemo da zaključimo da je priča o staklu samo jedan maštovit kapitalistički argument smišljen da diskredituje

sabotažu uopšte, a naročito taj pekarski štrajk.

Isto važi i za senzaciju objavljenu 1907. u novini čija je specijalnost izvrtanje činjenica o radničkom pokretu. Ovaj list je objavio da je jedan apotekar, kome je sabotaža bila manija, umesto prepisanih bezopasnih lekova davao strihnin i druge opasne otrove.

Protiv ovakvih priča – koje su obične besramne laži – Savez apotekarskih radnika je opravdano protestovao. U realnosti, da je apotekar imao nameru da primeni sabotažu, nikad ne bi pomišljao na trovanje pacijenata – to je delo koje bi nakon njihove smrti samom saboteru donelo zatvor, dok bi gazdu apoteke ostavilo potpuno neuznemirenim.

Umesto toga, apotekar koji bi stvarno hteo da sabotira gazdu znao bi kako da nađe drugačiji način; on bi se, na primer, rasipao hemijskim sastojcima prilikom pravljenja lekova, ili još bolje – koristio bi najbolje, najčistije i stoga najskuplje sastojke umesto jeftinih i razblaženih, kakvi su najčešće u upotrebi.

U ovom drugom slučaju on bi se, štaviše, oslobodio saučesništva u šteti, na koje je najčešće primoran, prilikom pomaganja u sabotaži koju vrši gazda – stvarno zločinačkoj – koja se sastoji u prodavanju lekova najnižeg kvaliteta, potpuno ili delimično nedelotvornih, umesto kvalitetnih proizvoda koje je prepisao lekar.

Stoga više nije potrebno dokazivati da farmaceutska sabotaža nije štetna, već upravo korisna za bolesne.

Zapravo, upravo je s ovim namerama i rezultatima – tj. korisnim za mušteriju – sabotaža i primenjivana u mnogim strukama – naročito u onima koje se tiču prehrane i hrane uopšte.

Ako bismo na išta mogli da se žalimo, onda je to što sabotaža još nije postala svakodnevna praksa radničke klase u ovim

industrijama.

Zaista je žalosno primetiti koliko često radnici učestvuju u najogavnijim trikovima protiv sopstvene braće i na štetu opšteg zdravlja, ne uviđajući veliku odgovornost koja na njih pada usled takvih akcija koje, neobuhvaćene krivičnim zakonom, ipak nisu ništa manje kriminalne.

Sledeći navod iz proglasa građanima Pariza, od strane Saveza kuvara 1905. godine, više od bilo kog argumenta osvetljava ovaj problem čitaocu:

»Glavni kuvar jednog poznatog restorana primetio je jednog jutra da je doneseno meso toliko pokvareno da bi predstavljalo ozbiljnu opasnost za one koji bi ga jeli. O tome je obavestio vlasnika, koji je međutim insistirao da se meso ispeče i servira kao i obično.

Kuvar, zgrožen takvim cinizmom, odbio je da bude saučesnik u svesnom trovanju mušterija, nakon čega je odmah otpušten zbog svojih savesnih stavova, a svi restorani Pariza obavešteni o njegovom otpuštanju. Drugim rečima, stavljen je na crnu listu. Za sada, ovaj incident oktriva samo sramni postupak jednog gazde protiv časng radnika – ali su posledice toga toliko daleke i široke, i otkrivaju tako skandaloznu i opasnu solidarnost između vlasnika restorana, da nas obavezuju na osudu.

Kada se otpušteni kuvar ponovo pojavio u birou za zapošljavanje, koji je držalo Udruženje vlasnika restorana, upravnik mu je otvoreno rekao da se kuvara ništa ne tiče da li je hrana zdrava ili trula, da nije on odgovoran i da, stoga, pošto je plaćen, mora striktno da se ograniči na izvršavanje naređenja; konačno, pošto je njegovo odbijanje bilo neopravdano i oštro, od tog dana više neće moći da se oslanja na pomoć biroa u traženju posla.«

Ili umri od izgladnelosti, ili budi saučesnik u trovanju – to je dilema pred koju radnike stavlja Udruženje vlasnika

restorana. Pored toga, to znači da udruženje poslodavaca, daleko od toga da osuđuje prodaju pokvarenog mesa, prikriva i brani takvo zločinačko ponašanje, i sa zlobnom mržnjom kažnjava svakog ko pokušava da spreči veletrgovačko trovanje svojih mušterija.

Naravno, ovaj slučaj nije jedinstven, i u Parizu – kao i svuda drugde – vlasnik restorana koji beskrupulozno služi otrovnu hranu nije usamljen slučaj – to bi se pre moglo nazvati pravilom. Sa druge strane, premalo je kuvara koji imaju hrabrost da slede primer svojih pariskih kolega. Razlog za to je što pokazivanjem suviše savesnosti rizikuju da budu otpušteni i prokazani. Strah od nezaposlenosti toliko je jak da parališe mnoge umove, potkopava mnoge dobre odluke i guši mnoge pobune. Zbog toga misterije kuhinja – bilo narodnih, bilo aristokratskih – nikad nisu obelodanjene.

Pa ipak, bilo bi od velike pomoći mušteriji da zna kakvu joj sumnjivu hranu serviraju! Zaista bi koristilo običnom čoveku da zna da je ragu od jastoga koji jede zapravo pripremljen od ostataka sinoćnjeg obroka, i to sa kostiju krabe precizno istruganih ostataka mesa, istucanim u limenim avanima i naposletku obojenih roze supstancom.

Takođe, sigurno bi mu bilo drago da zna da su *filets de cheveau*¹³ [Konjski fileti (Prim. CLS)] samo komadići nenormalno obojene govedine, obilno aromatizovani; da se otklanjanje i »osvežavanje« odvratnog smrada i ukusa trulog živinskog mesa vrši nabijanjem mesa na užarene ražnjiće; da je sav restoranski inventar (pribor za jelo, tanjiri, čaše, itd.) brisan salvetama koje su mušterije već koristile, itd.

Lista bi stvarno bila dugačka i odvratna ako bismo nabrajali sve »trikove struke« ovih pohlepni i besramni poslovni ljudi koji, skriveni u uglovima svojih radnji, ne samo da se trude da najbolje što mogu opljačkaju svoje mušterije, već ih ujedno i truju.

Sa druge strane, nije potrebno poznavati sve sisteme – dovoljno je znati u kojim određenim ustanovama se takvi zločini vrše.

Zbog toga bi trebalo da se nadamo i želimo – u interesu opšteg zdravlja – da radnici u tim određenim strukama sabotiraju nezasluženu dobru reputaciju svojih beskrupuloznih gospodara i tako nas upozore i stave u stanje pripravnosti pred ovim besramnim zločincima.

Ovde moramo samo kratko da primetimo da kuvari imaju mogućnost za još jednu vrstu sabotaže – pripremanje hrane na najbolji način, uz svu moguću pedantnu brigu i pažnju, i uz sva lickanja koja predlaže kulinarska umetnost; a u javnim restoranima davati velike porcije obroka.

Iz svega ovog jasno je da je za one koji rade u kuhinji, i prehrambene radnike uopšte, sabotaža potpuno u interesu mušterija.

Neki će možda prigovoriti da, na primer, kuvar koji otkriva neprijatne kuhinjske tajne i nehigijenu zapravo ne čini akt sabotaže, već jednostavno daje jasan i prost primer profesionalnog pristupa koji zaslužuje pohvalu i ohrabrenje. Ako je tako, ova dobra gospoda bi trebala da budu oprezna, jer se takvim podsticanjem iskrenosti kreću po klizavom zemljištu sa kojeg naglo mogu da skliznu u ambis – tako mogu neplanirano i neželjeno da dođu do logične osude savremenog društva.

Prevara, izvrtanje, laž, krađa, foliranje i obmana pokreću i održavaju kapitalističko društvo; njihovo suzbijanje jednako je ubijanju samog kapitalizma.

Beskorisno je gajiti bilo kakve iluzije; onog dana kada se pokuša sa uvođenjem striktnog poštenja i savesne dobre volje u društvene odnose, na svim nivoima, ništa neće ostati na nogama – ni industrija, ni trgovina, ni finansije – apsolutno ništa!

Sad, očigledno je da poslodavac ne može sam da sprovodi svoje

manipulacije. Potrebna mu je pomoć, koja je u ovom slučaju saučesništvo. I on je nalazi među svojim radnicima i drugim nameštenicima. Logički sledi da gazda – želeći da uključi radnike u svoje manevre, ali ne i u njihovu korist i dobit – kakvo god da je polje njegove aktivnosti, on od radnika traži potpunu podređenost njegovim ličnim interesima i zabranjuje im da donose bilo kakve sudove o njegovim potezima, ili da se »mešaju u njegov posao«.

Ako se tim potezima vrši prevara, radnici ne smeju da se mešaju – to nije njihov posao. »Generalno, radnici i nameštenici nisu odgovorni. Dok su plaćeni sve što treba da rade je da se pokoravaju«, vrlo eksplicitno izjavljuje menadžer biroa Udruženja vlasnika restorana.

Kao posledica ove prefinjene prevare, radnik mora da odbaci svoju ličnost, zamrzne svoja osećanja, i da se pretvara da je bezuman kao mašina.

Svaka pobuna protiv primljenih naređenja, svako narušavanje profesionalne tajne, svako gnušanje nad – najblaže rečeno – nepoštenom praksom na koju je primoran, predstavlja zločin protiv gazde.

Stoga, ako odbije da bude slepo i pasivno podjarmljen, ako se usudi da odbaci prljave rabote u koje ga oni uvlače, smatra se da je – i prema njemu se tako i postupa – zaverenik u otvorenom ratu protiv svog poslodavca, i njegova savesnost se naziva sabotažom.

Međutim, ovaj način razmišljanja nije svojstven samo gazdama. Čak i radnički sindikati smatraju otvorenim aktom klasnog rata i sabotaže svako otkrivanje koje nanosi štetu interesima kapitalista.

Ovaj dosetljiv način odbijanja ljudske eksploatacije nazvan je posebnim imenom: sabotaža brbljanjem. Izraz nije mogao biti bolji ili značajniji.

Zaista, koliko ima onih koji su stekli pravo bogatstvo zahvaljujući ćutanju o kapitalističkim krađama!

Bez ćutanja eksploatisanih koje im pomaže, bilo bi teško – ako ne i nemoguće – eksploatatorima da uspešno sprovode svoje prljave poslove. Ako uspevaju, ako mušterije padaju u njihove zamke i prevare, ako njihov profit od grudve postaje prava lavina, onda zahvalnost duguju ćutanju svojih radnika.

E, sad, ovi nemi ljudi iz trgovinskih i industrijskih harema postaju umorni od držanja jezika za zubima. Oni žele da govore, a ono što žele da kažu je takve prirode da će rasterati mušterije i stvoriti pustoš oko njihovih gospodara.

Ova će vrsta sabotaže, koja svojim običnim i blagim metodama nesumnjivo može da postane strašna za mnoge kapitaliste kao grubo paralisanje dragocenih sredstava proizvodnje, uskoro doživeti krajnje proširenje.

Upravo ovoj vrsti sabotaže najčešće se okreću građevinari otkrivajući greške u zgradi koju su završili – greške (ili prevare) koje je naručio poslodavac u svoju korist – šuplji zidovi, loš ili nižerazredni materijal, nedostatak delova ornamenata itd.

»Brbljivi« su i radnici na železničkim šinama i tunelima, koji će osuditi kriminalne nedostatke u konstrukciji i nosećim elementima.

»Brbljivi« su apotekari, mesari, prodavci u radnjama i ostali koji će, da bi dobili bolje uslove i nadnice, na sav glas obelodaniti prevare i trikove struke.

»Brbljivi« su radnici u bankama i na berzama, koji će osuditi mutne i prljave planove i poteze svih finansijskih špekulanata.

Na masovnom mitingu koji su berzanski radnici održali prošlog jula u Parizu, njihov sindikat je izdao zvaničnu rezoluciju po

kojoj su »svi zaposleni u bankama i na berzama pozvani da prekinu makar sa svojim profesionalnim ćutanjem, i da otkriju javnosti sve što se dešava u tim lopovskim jazbinama, finansijskim centrima.«

Sada bismo mogli da se zapitamo: šta bi o »brbljivosti« mogli da kažu pedantni moralisti koji osuđuju sabotažu u ime moralnosti?

Protiv koje od ove dve sukobljene strane će uperiti svoje optužbe – protiv poslodavaca ili protiv zaposlenih?

Protiv poslodavaca – lopova, proneveritelja, prevaranata i trovača koji hoće da uključe radnike u svoje zločine, ili protiv zaposlenih koji – odbijajući da budu saučesnici u nečasnim i podlim postupcima svojih eksploatatora – oslobađaju svoju savest i upozoravaju mušterije?

5. Razne metode sabotaže

Razne metode sabotaže – Kamegi i sabotaža – Nedovoljnost štrajka – Inteligentno paralisanje protiv glupog uništavanja – Kraj štrajkbreherstva – Pitanje života i smrti – Sabotaža vozača tramvaja – Krojači i krznari – Železničari i telegrafisti – Bezbrojne varijante sabotaže

Do sada smo proučavali razne metode sabotaže koje je prihvatila radnička klasa bez obustavljanja rada i bez napuštanja prodavnica i fabrika. Ali sabotaža nije ograničena na to – ona može da postane, i postepeno postaje, moćna pomoć u slučaju štrajka. Multimilioner Karnegi (Carnegie), kralj gvožđa, napisao je da »pretpostavljati da će čovek koji brani svoju nadnicu i životne potreštine mirno sedeti dok drugog stavlja na njegovo mesto, znači pretpostavljati previše«.

Upravo to sindikalisti nikada ne prestaju da propagiraju, ponavljaju i proglašavaju.

Ali nema gluvljenog čoveka od onog koji ne želi da čuje, a kapitalisti spadaju u tu kategoriju.

Istu opasku milionera Karnegija parafrazirao je i građanin Buske (Bousquet), sekretar Sindikata pariskih pekara, u članku u *La Voix du Peuple* (*Glas naroda*):

»Možemo da primetimo«, piše Buske, »da prosta obustava rada nije dovoljna za postizanje ciljeva štrajka.

Da bi se osigurao dobar ishod sukoba potrebno je – zapravo neophodno je – da oruđe, instrumenti, alat, mašine i druga sredstva proizvodnje u radionicama, mlinovima, fabrikama, pekarama itd. takođe štrajkuju – drugim rečima, da se stave u »ne-radno stanje«. Štrajkbreheri često dolaze na posao i nalaze ove mašine, alat, pećnice itd. u dobrom stanju, i to usled kardinalne greške štrajkača koji su – ostavivši »u zdravom stanju« ova sredstva proizvodnje – u samom startu fatalno ostavili prvi razlog svog neuspeha.

Sada, započeti štrajk ostavljajući u normalnom radnom stanju mašine i druge instrumente za rad, za uspešnu borbu jednostavno znači mnogo izgubljenog vremena.

Usled toga će gazde, koje uvek mogu da se oslone na štrajkbrehere, vojsku i policiju, nastaviti da koriste mašine i polovina snage štrajka biće izgubljena.

Najvažniji deo štrajka, dakle, prethodi samom štrajku i sastoji se u onesposobljavanju aparata i mašina. To su prva slova azbuke klasnog rata.

Samo je tada igra između gazdi i radnika poštena i fer, jer je jasno da samo tada potpuna obustava rada postaje stvarnost i donosi očekivani rezultat, tj. potpuni prekid radnih aktivnosti unutar kapitalističke radnje.

Da li o štrajku odlučuju najneophodniji radnici – oni iz prehrambenih struka? Četvrt litre benzina, ili druge lepljive i smrdljive supstance prosute ili razmazane po površini pećnice, i eto dobrodošlice štrajkbreherima i štrajkbreherskim vojnicima koji dolaze da peku hleb. Hleb će biti nejestiv, jer

će mu opeke bar mesec dana davati odvratan miris supstance koju su upile. Rezultat: beskorisne pećnice.

Pomalja li se štrajk u industriji gvožđa, čelika, bakra ili drugih ruda?

Malo šmirgl-praha u zupčanicima mašina, koje kao mitska čudovišta simbolišu eksploataciju radništva, i ove će postati paralisane i beskorisne.

Gvozdena ruda će postati bespomoćna kao odojče, a time i štrajkbreheri...«

Reno (A. Renault), radnik Zapadne železnice, dotakao se u svom delu *Sindikalizam u železnici*, argumenta koji ga je koštao njegovog položaja, nakon suđenja u kojem je ovaj tekst uzet kao sudski dokaz. »Da bi se obezbedio uspeh«, objašnjavao je Reno, »u slučaju da nisu svi železnički radnici obustavili posao u isto vreme, neophodno je da se lukavstvo – o kojem je ovde beskorisno davati definicije – odmah i simultano primeni u svim bitnim centrima, čim se objavi štrajk.

Za ovo je neophodno da grupe naših drugova štrajkača, određene da po svaku cenu spreče promet vozova, budu u svakom važnijem centru i lokaciji. Bilo bi dobro da se odaberu među najveštijim i najiskusnijim radnicima oni koji mogu lako da nađu slabe tačke, bez beskorisnog uništavanja; koji bi svojim akcijama otvorenih očiju, oprezno i inteligentno, kao i energičnom i efikasnom veštinom, jednim jedinim udarcem onesposobili i učinili beskorisnim na nekoliko dana materijal neophodan za regularno funkcionisanje službe i promet vozova. Neophodno je da se ovo izvede ozbiljno. Dobro je unapred se obračunati sa štrajkbreherima i vojskom...«

Možda ova taktika kojom se štrajkom mašinerije potpomaže radnički štrajk izgleda nisko i podlo – ali nije tako.

Klasno svesni radnici znaju da su samo manjina, i plaše se da njihovi drugovi nemaju dovoljno petlje i energije da izdrže do kraja. Zbog toga, da bi predupredili dezertiranje i odsekli

odstupnicu ostalima, oni ruše mostove za sobom.

Ovaj se rezultat postiže time što se previše pokornim radnicima oduzima sredstvo njihovog rada – tj. paralisanjem mašina koje njihov trud čine plodonosnim i unosnim.

Na ovaj način se izbegava izdaja i dezertteri su sprečeni da sarađuju s neprijateljem i nastave rad pre kraja štrajka.

Još jedan razlog ide u prilog ovoj taktici.

Kao što su Buske i Reno primetili, štrajkači se ne nose samo sa štrajkbreherima, već ne smeju da veruju ni vojsci. Zapravo, praksa menjanja štrajkača vojnicima postaje sve više sistematska. Stoga, tokom štrajka pekara, električara, železničkih radnika, itd. vlada odmah uskače da bi štrajku presekla tetive i slomila ga tako što dovodi vojsku umesto pobunjenih radnika, a ova je praksa postala toliko raširena da je vlada – da bi je potpuno sistematisovala – u slučaju električara obučila jednu diviziju signalnog korpusa u opsluživanju električnih centrala i upravljanju mašinerijom pokretanom strujom – i vojnici su uvek spremni da se »prihvate dužnosti« na prve simptome štrajka u elektroprivredi.

Usled svega toga, očigledno je da će štrajkači već na samom početku izgubiti bitku ako pre obustave samog rada ne uspeju da odbiju i osujete intervenciju vojske tako što će je učiniti nemogućom i neefikasnom.

Štaviše, oni bi sami bili krivi za ovu neoprostivu grešku, ako predviđenu opasnost nisu predupredili na vreme. A, ako bi uspeli, odmah bi bili optuženi da su vandali i osuđivali bi ih zbog nedostatka poštovanja za mašine i alat. Ova kritika bi bila na mestu ako bi radnik unapred i sistematično planirao oštećivanje mašinerije bez ikakvog povoda ili provokacije, i bez određenog cilja, ali to nije slučaj. Ako radnici onesposobljavaju mašine, to nije iz pukog hira, diletantizma ili zle namere, već jedino jer su svesni da je to neophodno. Ne treba zaboraviti da se za mnoge radnike u većini štrajkova

radi o pitanju života ili smrti. Ako ne parališu mašine sigurno idu ka neizbežnom porazu, ka slomu svih svojih nada. Sa druge strane, primenjujući sabotažu, radnici će sigurno navući na sebe kletve i psovke buržoazije – ali će ujedno sebi obezbediti veliku šansu za uspeh.

Imajući u vidu sve interese koji su u igri, lako je razumeti zašto radnička klasa tako malo obraća pažnju na anatemisanje od strane pristrasnog i zatrovanog javnog mnjenja – i potpuno je logično da ih strah od osude kapitalista i njihovih saveznika uopšte ne zaustavlja u ovim lukavim i odvažnim akcijama koje skoro da im garantuju pobedu.

Radnici se nalaze u poziciji sličnoj onoj u kojoj se nalazi armija koja se povlači – gonjena od strane neprijatelja, odlučuje da uništi opremu, oružje i zalihe koje bi ih omele u maršu i možda pale u ruke neprijatelju. U takom slučaju uništavanje je legitiman i mudar potez, dok bi u obrnutom slučaju bilo čista ludost. Istim ovim argumentom ućutkaćemo svakoga ko bi hteo da krivi radnike koji posegnu za sabotažom kako bi izvojavali pobedu u borbi za svoja prava. Na kraju, o sabotaži možemo da kažemo ono što je rečeno za svaku taktiku i svako oružje: cilj opravdava sredstva.

Upravo su pokoravajući se ovoj neizbežnoj nužnosti vozači tramvaja u Lionu, pre nekoliko godina, sipali cement u skretnice šina, sprečavajući tako promet tramvaja kojima su upravljali štrajkbreheri.

Isto važi i za železničke radnike Medoka (Medoc) koji su štrajkovali u julu 1908. godine. Pre nego što su obustavili rad, presekli su telegrafске žice između raznih stanica; a kada je kompanija učinila sve što može da ponovo organizuje službu, otkriveno je da su sa svih pumpi za vodu štrafovi i matice skinuti i negde sakriveni.

Jedna domišljata sabotaža primenjena je u Filadelfiji od strane radnika u velikoj krznarskoj fabrici. Pre obustave

rada, krojače je njihov sindikat uputio da promene veličinu šablona po kojima su se izrađivali krzneni kaputi za mušterije. Svi krojači su poslušali ovaj savet, i smanjili su za jednu trećinu inča¹⁴ [Otprilike 8 mm (Prim. prev)] veličinu svih šablona koje su mogli da nađu. Štrajk je proglašen i gazda je, normalno, počeo da unajmljuje štrajkbrehere ali – začudo – štrajkači kao da nisu marili, i nisu dirali štrajhbrehere.

Zamislite gazdino iznenađenje i bes kada je napokon otkrio da nijedan proizvod nije prave veličine i oblika. Nakon što je potrošio dobru gomilu dolara, krznar je bio primoran da popusti pred zahtevima svojih prethodnih (bivših) radnika koji su, nakon što su se vratili na posao, prepravili i vratili šablone u ranije stanje.

Još uvek nije zaboravljen ogroman haos i dezorganizovanost koju je u proleće 1909. izazvao štrajk telegrafista u Francuskoj. Ovaj je štrajk zapanjio mnoge buržuje, dobrovoljno kratkovidne, koji su prevideli sve društvene simptome, čak i one najočiglednije.

Ova cenjena gospoda bi mnogo manje bila zatečena da je čitala šta je *Le Cri Postal* (*Glas Pošte*), glasilo Sindikata poštara i telegrafista, objavio u aprilu 1907:

»Hoćete da razbijete našu organizaciju i da je sprečite da se bori za našu klasu, ali ono što nikada nećete moći da sprečite je da jednog lepog dana pisma i telegrami iz Lila putuju malo okolo naokolo, preko Perpinjana.

Ono što ne možete da sprečite je da se telefonske žice same od sebe upletu, i da telegrafski aparati počnu čudno i neobjašnjivo da se ponašaju. Nikada nećete sprečiti deset hiljada radnika da ostanu na svojim radnim mestima, ali skrštenih ruku; ne možete da nam zabranite da deset hiljada ljudi svi, jednoglasno, istog dana, istog sata, podnesu otkaze i prestanu da rade.

I, najgore od svega – ono što apsolutno ne možete da uradite – je da ih zamenite svojim vojnicima.«

Pre nekoliko godina, radnici koji su lepili plakate za jednu parisku korporaciju – pošto su im smanjene plate – osvetili su se povećavanjem lepljive smeše korišćene za rad, i dodavanjem malo lojanica.

Rad je nastavljen fantastično. Plakati i oglasi su postavljeni dobro i oprezno kao nikad do tada. Međutim, nakon dva sata, kada se lepak osušio, plakati su pali i cela stvar je morala ponovo da se uradi. Nakon što je napokon rešio zagonetku, gazda je gorko zažalio zbog svog poteza. Nabrojanje hiljadu metoda i načina sabotiranja predstavljalo bi beskrajnu brojanicu. Obučari imaju neograničene varijante trikova; kao i pekari. Drvosečama ne može biti naporno da koriste sekiru tako da drvo ili deblo bude presečeno po celoj dužini. Molerima je verovatno lako da zamute ili zgusnu boje kako im se sviđi. Međutim, u sabotaži prednjače građevinari, koji je od 1906. godine primenjuju obilno.

Na primer neretko se dešava da se, nakon završetka gradnje šestospratnice, otkrije da dimnjaci ne vuku. Nakon inspekcije otkrije se da su prekinuti negde; manje ili više slučajno, špahtla puna cementa zaglavila se u dimnjaku.

Drugi put druga nesreća – jednog lepog jutra po dolasku na posao otkriju da je vagon pun cementa ili gipsanog maltera oboren, a materijal rasut, i tako dalje.

Dalje, naši dobri prijatelji moleri dobro znaju kako da izmešaju belu boju sa posebnim hemikalijama, tako da nakon nekoliko sati svi nanosi laka izgledaju kao da su čađavi.

Posledica svega toga je da su se nadnice građevinara i molera uvećale, dok je radni dan skraćen, a time i nadobudna arogancija gazdi.

Skoro da nema potrebe da pričamo i o metodama sabotaže u

štamparskoj industriji. Tokom poslednjih štrajkova, gazde su se sasvim fino namučili i imali su dovoljno prilika da uvide cenu štampane stvari pune grešaka, mrlja mastila, neispravljenih grešaka, itd, kompozicija izokrenutih i razbijenih, celih listova ispuštenih na pod, celih pasusa izmešanih i zamršenih, štamparskih mašina koji ne rade, presa koje je uhvatila reuma i kostobolja, i tako dalje.

Sve je to bio nespretan i loš rad nekoga ko je bio unajmljen kao štrajkbreher, a koji je zapravo bio jedan od štrajkača, sabotirajući gazde dok se ovi nisu predali. Ako pređemo sa industrijskog na polje trgovine, sabotaža se sastoji od odbrane interesa mušterija i klijenata, umesto prisvajanja interesa gazde. Na primer, u najosnovnijim trgovinama, apotekar, mesar, prodavac, itd. davaće mušterijama pravu količnu umesto profesionalnog oduzimanja jednog prsta mere.

Mogli bismo da navedemo još mnogo primera i načina, ali pošto ne pišemo tehnički rad o sabotaži, verujemo da nije neophodno da se dalje udubljujemo u sve forme sabotaže – koje su mnogobrojne i složene – koje mogu da budu, i često su i primenjivane od strane pobunjenih radnika.

Ovi primeri koje smo naveli više su nego dovoljni da naglase efikasnost i da predstavljaju karakteristike sabotaže.

6. Proleterska sabotaža i kapitalistička sabotaža

Proleterska sabotaža i kapitalistička sabotaža – Saboteri mleka – Saboteri mlinova – Saboteri gvožđa i čelika – Veliki izvođači radova i otadžbina – Iz radničke sabotaže kaplje zlato buržoazije – Iz kapitalističke sabotaže cedi se ljudska krv

Kao što smo već rekli, proučavajući razne metode proleterske sabotaže, u kakvom god obliku i uslovima da se manifestuje, njena osnovna karakteristika – apsolutno uvek – je udar na gazdin džep.

Za radničku sabotažu, koja je usmerena jedino na sredstva eksploatacije – protiv mašina i alata, tj. protiv inertnih, neosetljivih i beživotnih stvari – buržoazija ima samo psovke i kletve. Sa druge strane, omalovažavači i klevetnici radničke klase nikad nisu bili zapanjeni i nikad nisu iskazali bes protiv druge vrste sabotaže koja je zaista zločinačka, monstruoza i odvratna, koja predstavlja samu suštinu savremenog društva: protiv sabotaže koju vrše kapitalisti, koja žanje ljudske žrtve i oduzima ljudima zdravlje, kačeći se kao pijavica na sam izvor života.

Pasivnost i ravnodušnost buržoazije prema ovoj vrsti sabotaže, koja je zapravo zločin, potiče od činjenice da buržoazija izvlači najveći deo svog profita upravo iz nje.

Saboteri su farmeri i trgovci koji, falširajući mleko – najvažniju ishranu tokom detinjstva – pokopavaju sam koren generacije koja raste.

Saboteri su mlinari i gazde pekara koji – mešajući talk, krelu ili druge jeftine ali opasne sastojke, sa brašnom – falširaju hleb, najbitniju hranu.

Saboteri su proizvođači čokolade napravljene s palminim ili kakaovim uljem.

Saboteri su proizvođači i prodavci kafe pomešane s skrobom, cikorijom i žirom.

Saboteri su prodavci mlevenog bibera, pomešanog s ljuskama badema i košticama maslina.

Saboteri su poslastičari koji prodaju karamelu zaslađenu glukozom, šlag napravljen s vazelinom, med sa skrobom i komadima kestinja.

Saboteri su proizvođači sirćeta sa sumpornom kiselinom.

Saboteri su mlekari koji prodaju sir napravljen od skroba, i puter od margarina.

Saboteri su pivari čije je pivo destilovano iz listova žitarica.

Saboteri su opštem dobru posvećene patriote – vojni dobavljači papirnih đonova, patrona punih peska, koji prodaju fermentiranu pšenicu, pokvarenu konzervisano hranu, itd.

Saboteri su kraljevi gvožđa i čelika koji za brodove prave moćne kotlove, sa raspuklinama, lošim varovima i slabim tačkama, koje će izazvati eksploziju i usmrtiti hiljade ljudi.

Saboteri su veliki uvoznici mesa iz skrovitih klanica gde se kolje tuberkulozna stoka.

Saboteri su izvođači građevinskih i železničkih radova, proizvođači nameštaja, hemikalija i đubriva, ukratko – svi industrijski lideri, svih kalibara, bez razlike. Svi su saboteri – svi, bez izuzetka, jer se svi bave trikovima, obmanama, krivotvorenjem, pljačkom i prevarom.

Sabotaža vlada u kapitalističkom svetu, ona je svuda – u industriji, trgovini, poljoprivredi.

Baš ova kapitalistička sabotaža – kojom je današnje društvo zasićeno i koju udišemo kao njegov sastavni element, kao što udišemo kiseonik iz vazduha – ova vrsta sabotaže koja će nestati jedino sa padom celog kapitalističkog društva – upravo je ona mnogo opasnija od radničke sabotaže.

Radnička sabotaža – to treba opet naglasiti – udara kapitalizam samo po računu u banci, dok kapitalistička sabotaža ugrožva same izvore ljudskog života, uništava zdravlje ljudi i puni bolnice i groblja. Iz rana koje proizvede proleterska sabotaža teče jedino zlato. Međutim, iz onih koje zadaje kapitalistička sabotaža ljudska krv lipti u mlazovima.

Radnička sabotaža je inspirisana plemenitim i humanim principima. Ona je odbrambeni štit protiv lihvarstva i mučenja

koje sprovode gazde; ona je oružje obezvlašćenog koji, boreći se za održanje svog života i života svoje porodice, takođe želi poboljšanje društvenog položaja svoje klase, i njeno oslobođenje od eksploatacije koja je guši i gazi.

Radnička sabotaža je vrenje boljeg života. Sa druge strane, kapitalistička sabotaža predstavlja samo način da se poveća eksploatacija i profit. Ona samo uvećava lešinarski apetit eksploatatora, koji nikad ne može biti zadovoljen.

Kapitalistička sabotaža je izraz odvratne proždrljivosti te neutoljive žeđi za bogatstvom, koja ne preza čak ni od zločina!

Bibliografski podaci

Autor	Emil Puže
Naslov	Sabotaža
Prevod	grupa Zluradi Paradi
Izdavač	Centar za liberterske studije
Godina	2006.